

SONDAJUL

locuitorilor din raioanele Criuleni și Dubăsari privind transparența APL, participarea populației la procesul decizional și corupția la nivel local

Centrul de Justiție Socială "ECHITATE" a realizat acest sondaj pentru a analiza opiniile și experiențele locuitorilor din raioanele Criuleni și Dubăsari privind transparența activității autorităților publice locale (APL); cunoașterea de către populație a drepturilor de acces la informații, petiționare și respectarea acestor drepturi de către APL; practica comunicării cu APL și participării la luarea deciziilor; domeniile/instituțiile cele mai afectate de corupție; disponibilitatea de a denunța acest fenomen, precum și pentru a formula propuneri de îmbunătățire a situației. Activitatea s-a desfășurat în cadrul proiectului "Monitorizarea transparenței și accesului la informații pentru sporirea integrității publice și echității sociale", parte a unui proiect implementat de Transparency International-Moldova cu susținerea financiară a Secției Justiție Penală și Aplicare a Legii a Ambasadei SUA la Chișinău.

Intervievarea a avut loc în perioada septembrie-decembrie a anului 2021, în baza un chestionar anonim, fiind colectate cel puțin 3-4 opinii din fiecare localitate a raioanelor. În total au fost intervievate 202 de persoane, fie în format fizic (pe hârtie), fie în format on-line, chestionarul online fiind diseminat în grupurile localităților țintă.

Rezultatele sondajului sunt următoarele.

Informații generale

Circa 2/3 din respondenți sunt femei și 1/3 – bărbați. Cei mai activi respondenți au fost din grupa de vârstă cuprinsă între 36-55 ani, urmați de tinerii până la 35 ani.

Graficul 1. Vârsta respondenților, %

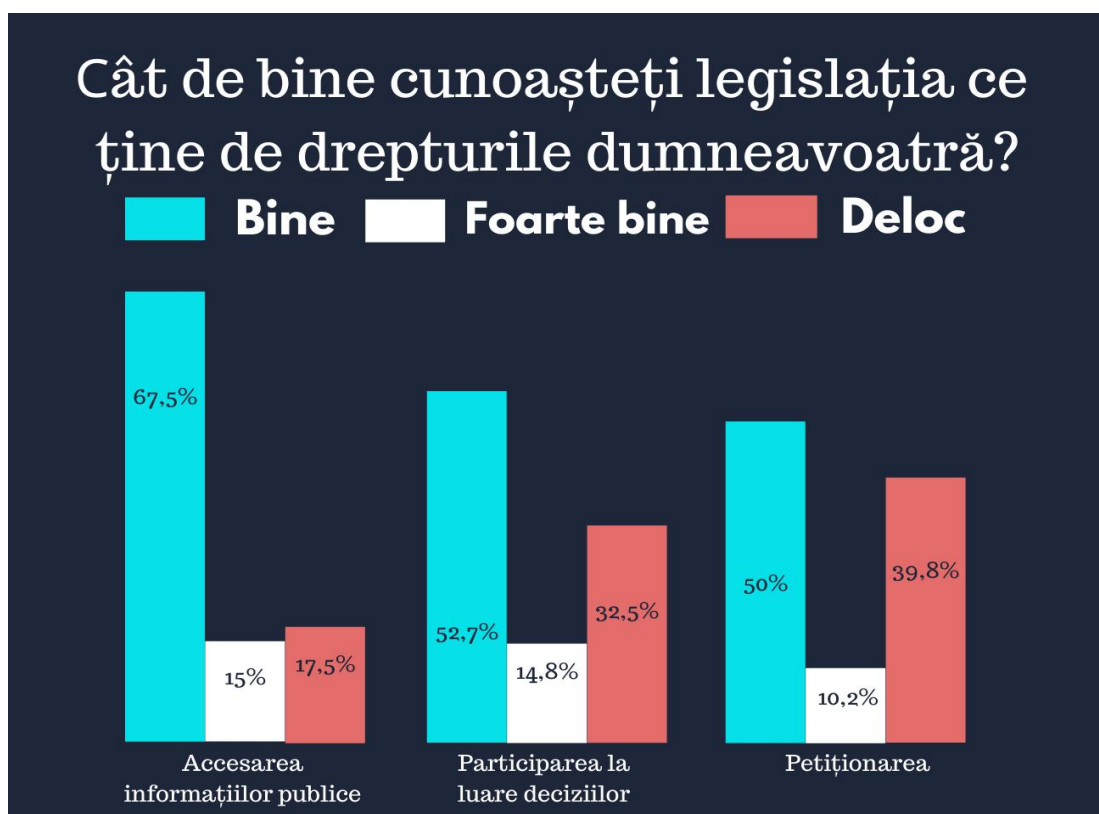
De remarcat că cei mai activi, comunicativi au fost locuitorii din rn. Criuleni, orașele Criuleni și Slobozia-Dușca, 50 % din respondenți fiind anume din aceste două

localități, iar pentru rn. Dubăsari, cel mai mult au comunicat locuitorii din satele Oxentea și Coșnița, opiniile cărora cuprind circa 50 % din opiniile exprimate pentru zona respectivă.

- **Cât de bine cunoașteți legislația ce ține de drepturile dumneavoastră?**

Potrivit respondenților, aceștia sunt familiarizați cel mai bine cu prevederile legale ce țin de accesul la informații publice (cca 83% dintre respondenți susțin că știu bine și foarte bine legislația din domeniu și 17% – că n-o cunosc deloc). În ceea ce privește cunoașterea dreptului de participare la luarea deciziilor și a celui de petiționare, situația lasă mult de dorit – respectiv cca 32% și 40% din respondenți nu cunosc prevederile legale, neputând să le valorifice și apere. În acest sens ar fi necesare instruirii/seminare pentru populație la subiectele vizate, în special cel al petiționării, având în vedere modificările în cadrul legal (abrogarea prin Codul administrativ 116/2018 a Legii 190/1994 cu privire la petiționare). Importantă ar fi și informarea populației despre oportunitățile expedierii petițiilor electronice.

Graficul 2 Cât de bine cunoașteți legislația ce ține de drepturile dumneavoastră?, %

- **Cât de transparentă este activitatea primăriei din localitatea dvs.? (la o scară de la 1 la 10, unde 1 semnifică deloc transparentă, iar 10 – foarte transparentă)**

Fiind solicitați să aprecieze nivelul de transparentă a primăriei din localitate, respondenții au notat-o destul de modest – în medie, cu 5,5 puncte. Aceasta vorbește despre faptul că APL au încă multe rezerve pentru a crește transparența în activitate, inclusiv prin completarea și actualizarea datelor pe paginile web ale primăriilor, crearea unor astfel de pagini în primăriile care nu dispun de ele, precum și o mai bună informare a populației prin alte modalități (panouri de informare în spațiile publice, rețele de socializare etc.).

În acest context autoritățile locale ar trebui să ia în considerație prevederile Hotărârii Guvernului (HG) nr. 188/2012 privind paginile oficiale ale autorităților administrației publice în rețeaua Internet, care este recomandabilă pentru APL.¹ Spre exemplu, pe paginile web ale primăriilor ar trebui să fie plasate informații despre primarul localității și componența consiliului; serviciile prestate, anunțurile privind inițierea elaborării deciziilor și de organizare a consultărilor publice; proiectele deciziilor și materialele aferente lor; rezultatele consultărilor publice (procese-verbale) și deciziile adoptate; datele privind depunerea petițiilor și orele de primire în audiență a cetățenilor; datele despre programele/proiectele, desfășurate în localitate; rezultatele controalelor efectuate în APL; bugetul localității și achizițiile publice (planul anual de achiziții, anunțurile de intenție, rezultatele achizițiilor); rapoartele de activitate.

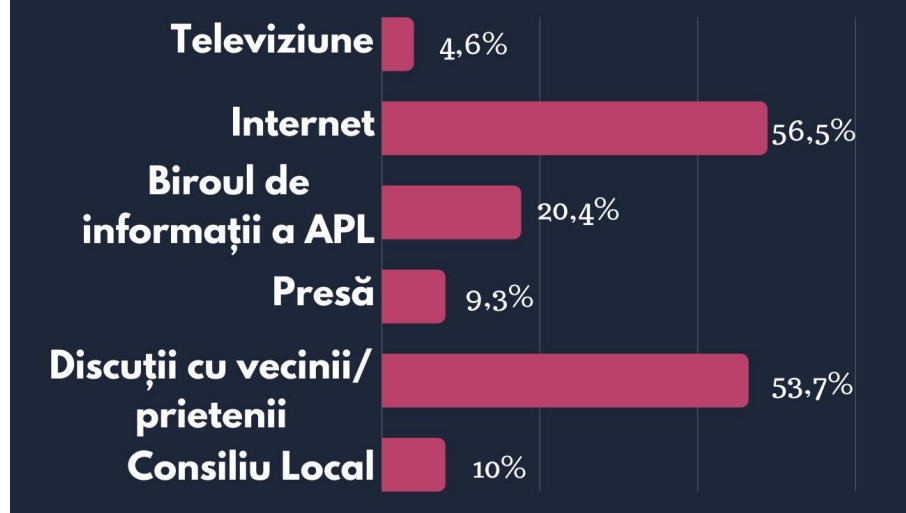
- **Din ce surse aflați de obicei despre activitatea primăriei? (graficul 3)**

Potrivit respondenților, cele mai utilizate surse de informație sunt Internet-ul (inclusiv rețelele de socializare și paginile web ale APL), precum și discuțiile cu prietenii/vecinii. Difuzarea de către APL a unor informații importante și actuale despre activitatea lor, în special prin intermediul paginilor web și rețelilor de socializare ar putea spori transparența primăriilor, îmbunătăți comunicarea cu populația și, eventual, contribui la atragerea și realizarea unor proiecte de dezvoltare a localității.

Graficul 3. Din ce surse aflați de obicei despre activitatea primăriei? %, răspuns

¹ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=103186&lang=ro#

Din ce surse aflați despre activitatea primăriei ?

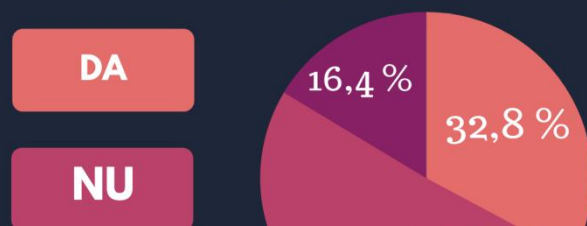

- În ultimii doi ani în localitatea Dvs. au avut loc dezbateri/audieri publice organizate de Primărie?

Circa 39% din totalul respondenților consideră că în localitatea lor au fost organizate dezbateri și audieri publice, în timp ce 40% susțin că atare dezbateri n-au fost organizate, iar 21% nu știu nimic despre aceasta.

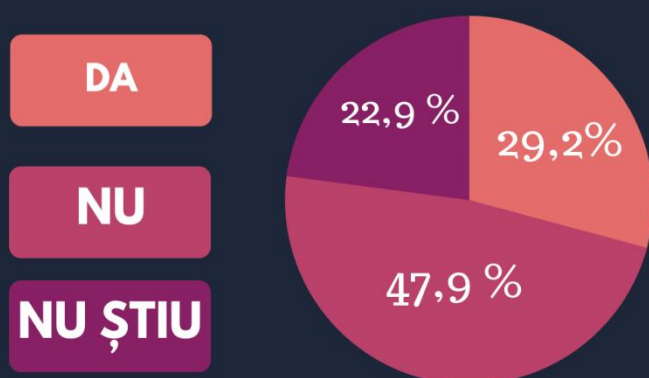
Răspunsurile în profilul raioanelor sunt următoarele.

Din câte cunoașteți, în ultimii 2 ani în localitatea Dvs. au avut loc dezbateri/audieri publice organizate de Primărie?
(r.Criuleni)

Graficul 4. Din câte cunoașteți, în ultimii 2 ani în localitatea Dvs. au avut loc dezbateri/audieri publice organizate de Primărie? (r. Criuleni)%

Din câte cunoașteți, în ultimii 2 ani în localitatea Dvs. au avut loc dezbateri/audieri publice organizate de Primărie?
(r.Dubăsari)

Graficul 5. Din câte cunoașteți, în ultimii 2 ani în localitatea Dvs. au avut loc dezbateri/audieri publice organizate de Primărie? (r. Dubăsari)%

Fiind rugați să răspundă ce subiecte s-au discutat la dezbateri/audieri publice, circa jumătate din respondenții care au participat la dezbateri susțin că acestea s-au referit proiectul de buget, $\frac{1}{3}$ – la efectuarea lucrărilor de infrastructură din localitate (drumuri, apeduct, construcții publice), ceilalți $\frac{1}{5}$ au declarat că au participat la audieri pe marginea proiectelor care vor fi votate la ședința următoare a consiliului local.

- **Cum considerați, populația din localitatea Dvs. participă la luarea deciziilor?**

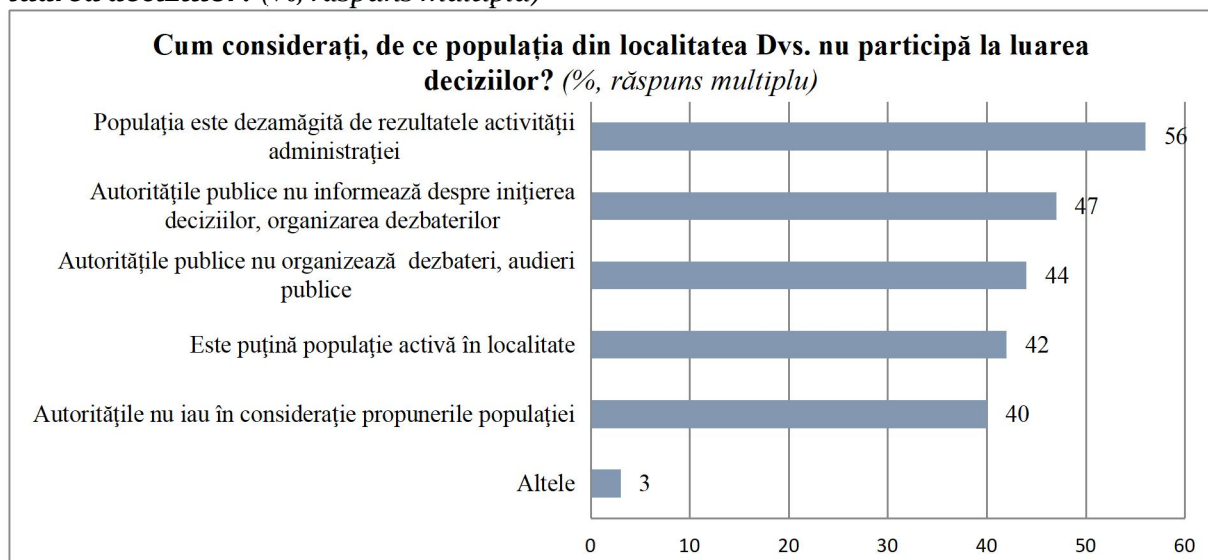
Doar puțin peste un sfert din respondenți consideră că populația din localitatea în care trăiesc participă la luarea deciziilor, circa 60% susțin contrariul, iar 11% nu știu care este situația.

Graficul 6. Cum considerați, populația din localitatea Dvs. participă la luarea deciziilor? %

Respondenții care consideră că populația nu participă la luarea deciziilor au fost rugați să explice care sunt cauzele acestui absentism. Printre principalele cauze au fost menționate: dezamăgirea oamenilor de activitatea primăriei din localitate, faptul că autoritățile publice nu informează despre inițierea deciziilor și nu organizează audieri publice pe marginea subiectelor de interes major pentru cetățeni, iar dacă le desfășoară nu informează oamenii despre aceasta sau nu țin cont de părerea acestora. Cert este că autoritățile publice locale trebuie să asigure o mai mare transparență în procesul decizional, informând mai bine populația despre proiectele de decizii care urmează a fi dezbătute/consultate, asigurând accesul la aceste proiecte și documentele aferente (spre ex., prin plasarea lor pe pagina web a primăriei), precum și luând în considerație opiniile cetățenilor.

Graficul 7. Cum considerați de ce populația din localitatea dvs. nu participă la luarea deciziilor? (% , răspuns multiplu)

- În ultimii doi ani Dvs. sau cineva din membrii familiei ați participat la careva ședințe ale Primăriei?

Circa 45% din cei intervievați susțin că ei sau membrii familiei lor au participat la careva ședințe ale primăriei în ultimii doi ani, dintre aceștia 2/3 au avut acces la proiectele agendelor/ deciziilor, și doar jumătate au venit cu propuneri în cadrul acestor ședințe.

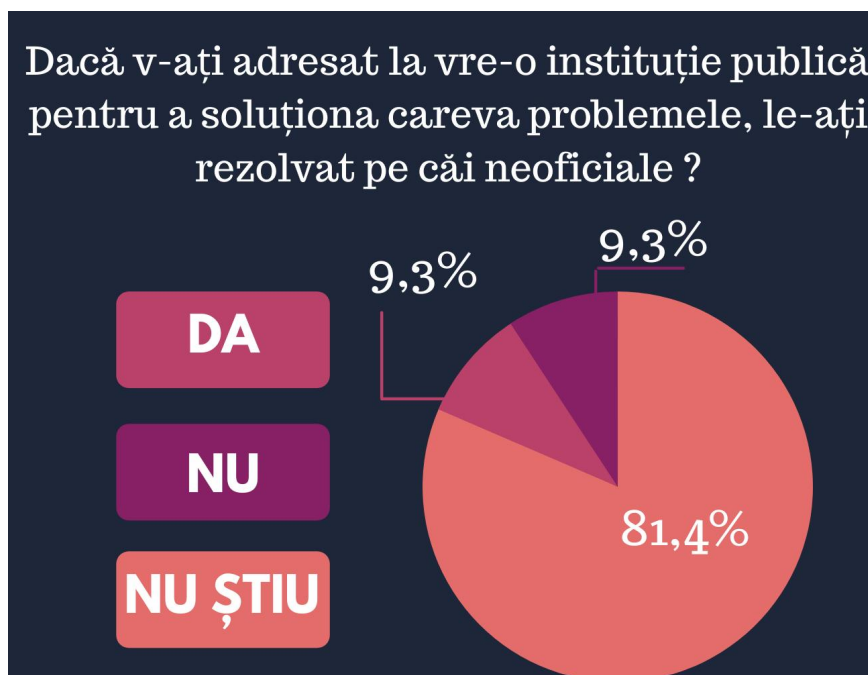
- În ultimii doi ani Dvs. sau cineva din membrii familiei v-ați adresat la autoritățile/instituțiile publice din localitate pentru a rezolva careva probleme? În caz că v-ați adresat, au fost politicoși angajații primăriei? Ați fost satisfăcut la calitatea serviciilor prestate?

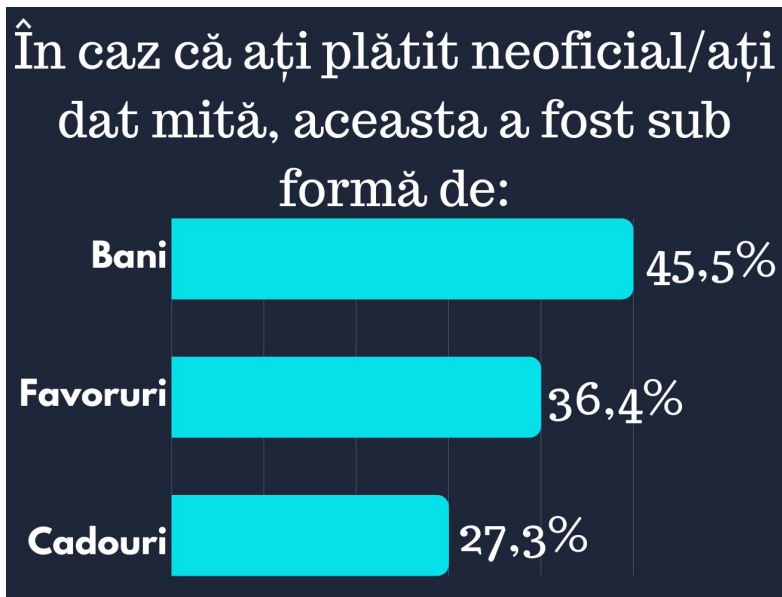
Aproximativ 72 % din persoanele interviuate susțin că s-au adresat la primărie pentru a rezolva careva probleme în ultimii doi ani, 58 % dintre acestea au declarat că angajații primăriei au fost politicoși, respectiv 42% – că angajații n-au fost politicoși. Totodată, circa 47 % din respondenții care s-au adresat la primărie au rămăși nesatisfăcuți de calitatea serviciilor prestate. Astfel, există multe rezerve la capitolul calitatea serviciilor publice prestate de APL, extinderea serviciilor electronice și popularizarea lor în rândul cetățenilor ar putea schimba situația spre bine. În acest sens APL ar putea coopera cu Agenția de Guvernare Electronică pentru a familiariza populația din localități, prin sesiuni de instruire, cu diverse servicii electronice și crea abilități de utilizare a acestora.

- Dacă v-ați adresat la vreo instituție publică pentru a soluționa careva probleme, le-ați rezolvat pe căi neoficiale (cadouri, servicii, bani)?

Marea majoritate a respondenților care s-au adresat la instituțiile publice pentru a-și soluționa careva probleme (cca 82%) susțin ca le-au rezolvat pe căi oficiale, adică n-au oferit pentru aceasta bani, servicii, cadouri; 9% – că au plătit neoficial și alte 9% n-au răspuns la întrebare. Respondenții care au recurs la plăți neoficiale, au oferit, de regula, bani pentru soluționarea problemelor.

Graficul 8. Dacă v-ați adresat la vreo instituție publică pentru a soluționa careva problemele, le-ați rezolvat pe căi neoficiale? %

Graficul 9. În caz că ați plătit neoficial/ dat mită, aceasta a fost sub formă de: (răspuns multiplu, %)

• **Cazuri de plăți neoficiale din experiența respondenților**

Fiind solicitați să descrie, din experiența lor, cazurile în care au plătit neoficial la instituțiile publice, respondenții s-au referit la situații cand au oferit mită la spital sau la primărie pentru a avea parte de servicii de calitate sau pentru a putea beneficia mai rapid de careva servicii în perioada pandemică:

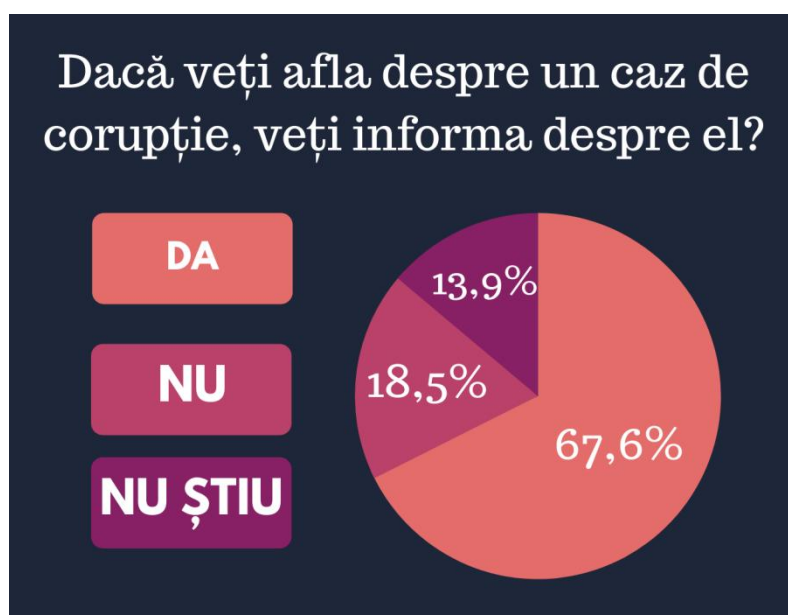
- "Comportament agresiv al primarului când s-a adresat întrebarea: care este procedura de înregistrare a bunurilor imobile, incompetența totală, lipsa de respect. În urma acestei situații am fost nevoit să mă "înțeleg" cu angajații APC pentru a ne ajuta" (Chestionarul 12);
- "Am dat bani să mă treacă în lista pentru operație mai sus" (Chestionarul 112)
- "La școala mereu trebuie de dat ca copilul sa aibă note mai bune" (Chestionarul 170);
- "Medicina gratuită nu lucrează – dacă vrei să fii tratat, trebuie să dai bani medicului" (Chestionarul 130);
- "Am dat cadou la școală pentru a mări nota copilului" (Chestionarul 104);
- "Nu m-au primit la primărie câteva luni, căci era pandemie, dar când am venit cu cadouri, m-au ajutat foarte repede" (Chestionarul 105).

• **Dacă veți afla despre un caz de corupție, veți informa despre el?**

Deși cca 2/3 din respondenți susțin că vor informa autoritățile despre cazuri de corupție, totuși practic fiecare al 5-lea respondent spune cu n-o va face, iar fiecare al 7-lea este indecis/nu știe.

Respondenții care au spus că nu vor semnala despre cazuri de corupție au justificat-o, de regulă, prin faptul că autoritățile nu iau măsuri și cei vinovați rămân nepedepsiți (83%), precum și din frică de a avea probleme în comunitatea din care fac parte (17%).

Graficul 10. Dacă veți afla despre un caz de corupție, veți informa despre el?

Jumătate din respondenții decisi să anunțe despre cazurile de corupție susțin că se vor adresa la Centrul Național Anticorupție, fiecare al 5-lea – la poliție, al 7-lea – la Autoritatea Națională de Integritate. Sunt respondenți care în asemenea cazuri intenționează să se adreseze la organizațiile societății civile și mass-media (fiecare al 6-lea). În acest sens, ar fi binevenite instruirii, organizate de CNA și ONG-uri de profil, cu privire la corupție și măsurile de contracarare a acesteia, pentru ca cetățenii să știe cum poate fi sesizat corect un caz de corupție.

Graficul 11. Unde veți raporta un caz de corupție? (răspuns multiplu, %)

- **În opinia voastră, care sunt cele mai eficiente măsuri de combatere a corupției?**

Aproape jumătate din cei intervievați au venit cu multiple sugestii de a eficientiza procesul de prevenire și combatere a corupției în Republica Moldova:

- "Asigurarea unui salariu decent și responsabilizarea persoanelor vinovate" (chestionarul 1);
- "Digitalizarea serviciilor publice" (chestionarul 2);
- "Prima condiție - un salariu decent, a doua - angajarea unor oameni integri care într-adevăr își iubesc meseria, trei - nici un fel de cumătrism în administrație" (chestionarul 3,12,56);
- "Sa fim uniți și să-i împiedicăm pe cei corupți" (chestionarul 4);
- "E necesară o legislație funcțională" (chestionarele 5, 17, 20, 29, 38, 44, 52, 55, 60 ,62,64, 67, 77, 98,102,);
- "Mai multă transparență în activitatea autorităților publice" (chestionarul 6);
- "Sa nu corupem personal cu nici un fel de cadouri și semne de recunoștință" (chestionarele 8,10,24,32,40,43,45,48,49,88,95,96,108,120,128,135,189);
- "Salarii decente" (Chestionarele 1, 3, 9, 11, 12, 13, 23, 27, 32, 36, 44, 69, 75, 104 ,115 ,123 ,137, 154, 178, 183, 184,187,190,195,202);
- "Majorarea salariilor angajaților din sectorul public, monitorizarea fiecărei instituții cu camere video, angajarea în APL (mai ales la sate) pe baza de concurs, simplificarea procesului de soluționare a unei probleme, crearea unei aplicații de colectare a demersurilor, plângerilor, etc." (chestionarul 11,26,38,);
- "A informa mai bine reprezentanții instituțiilor statului despre prevederile cadrului legal. De a nu propune și de a nu accepta mită. Educația cetățenilor atât privitor la drepturile legale, cât și privitor la obligații" (chestionarul 12,35,44,47,84,101,32,109,116,121,132,138,147,159,163,168,175,197);
- "Raportarea actelor de corupție" (chestionarele 16,30,40.41,72,78,89,90,91,99,100);
- "Pedeapsa cu închisoare pentru acte de corupție" (chestionarele 14, 18, 19 37, 53, 73, 74, 79, 81, 83, 85, 87, 102, 107);
- "Transparența în activitatea instituțiilor publice"(chestionarele 6,39, 44, 54, 66)
- Mediatizare cazurilor de corupție și a efectelor acestora
- (chestionarele 58,70,112,130,145,134,170,194,200, 201)
- "Confiscarea averii celor care sunt găsiți vinovați" (chestionarele 80, 82; 86, 102, 103)
- În localitatea noastră corupției îi foarte mare și e imposibil de dezbătut, Nu putem face nimic, țara e foarte coruptă.

Propuneri pentru APL:

- ✓ Organizarea, inclusiv de comun cu ONG, a seminarelor pentru populația din localități pentru a o familiariza cu drepturile de bază, inclusiv de acces la informații, participare la luarea deciziilor și petiționare.
- ✓ Organizarea instruirilor pentru aleșii locali la subiecte ce țin de transparența decizională, accesul la informații.
- ✓ Creșterea transparenței APL, inclusiv prin completarea și actualizarea continuă a paginilor web ale primăriilor, precum și o mai bună informare a populației prin alte modalități (panouri de informare în spațiile publice, rețele de socializare etc.).

- ✓ Delegarea sau angajarea persoanelor calificate în domeniul transparenței instituției, – persoane care ar avea grijă de publicarea informațiilor privind audierile, consultările publice și alte activități relevante APL;
- ✓ Schimbul de experiență/a bunelor practici privitoare la activitatea APL, ceea ce ar putea eficientiza și responsabiliza funcționarii din autoritățile locale.